

РОЗДІЛ 9. СТАТИСТИКА

АНАЛІЗ ОБСЯГІВ ЕКСПОРТУ-ІМПОРТУ ТОВАРІВ ЗА РЕГІОНАМИ УКРАЇНИ У 2015–2017 РОКАХ

ANALYSIS OF VOLUMES OF EXPORT-IMPORT OF GOODS BY REGIONS OF UKRAINE IN 2015–2017

У статті розглянуто питання аналізу динаміки обсягів експорту-імпорту товарів за регіонами України. Проведено аналіз змін обсягів зовнішньої торгівлі товарами за найбільшими регіонами України окремо з експорту та імпорту. Проаналізовано вплив факторів (як зовнішніх, так і внутрішніх) на соціально-економічний розвиток регіонів загалом та їх місце у зовнішній торгівлі товарами зокрема. Доведено залежність між економічним розвитком регіону та його участю у зовнішньоекономічній діяльності України.

Ключові слова: регіон, соціально-економічний розвиток, експорт, імпорт, зовнішня торгівля, товари, частка, економічне зростання.

В статье рассмотрены вопросы анализа динамики объемов экспорта-импорта товаров по регионам Украины. Проведен анализ изменений объемов внешней торговли товарами за крупнейшими регионами Украины отдельно по экспорту и импорту. Проанализировано влияние факторов (как внешних, так и внутренних) на социально-

экономическое развитие регионов в целом и их место во внешней торговле товарами в частности. Доказана зависимость между экономическим развитием региона и его участием во внешнеэкономической деятельности Украины.

Ключевые слова: регион, социально-экономическое развитие, экспорт, импорт, внешняя торговля, товары, доля, экономический рост.

The article deals with the analysis of the dynamics of volumes of export-import of goods by regions of Ukraine. The analysis of changes in the volumes of foreign trade in goods in the largest regions of Ukraine separately for export and separately for imports. The analysis of the influence of factors (both external and internal) on the socio-economic development of the regions in general and their place in foreign trade in goods in particular. The dependence between economic development of the region and its participation in foreign economic activity of Ukraine is proved.

Key words: region, socio-economic development, export, import, foreign trade, goods, share, economic growth.

УДК: 339.56

Шемчук М.Ю.

аспірантка кафедри статистики ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Постановка проблеми. Основною проблемою дослідження є питання підвищення частки кожного регіону України у зовнішній торгівлі та знаходження шляхів для здійснення зовнішньоекономічної діяльності для малорозвинених регіонів України.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є аналіз змін у обсягах експорту-імпорту товарів за регіонами України за 3 роки та визначення факторів, що впливають на ці зміни.

Виходячи з мети, в роботі поставлені такі завдання:

- 1) проаналізувати загальну ситуацію в зовнішній торгівлі товарами України за регіонами;
- 2) оцінити вплив зміни обсягів експорту-імпорту товарів на соціально-економічний розвиток регіонів;
- 3) з'ясувати шляхи покращення соціально-економічного становища малорозвинених регіонів України за допомогою проведення ними зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: Основним джерелом офіційних даних щодо обсягів експорту-імпорту товарів за регіонами України є інформація, яка щомісячно публікується на сайті Державної служби статистики України.

Щодо теоретичного освітлення цього питання в публікаціях, то можна виділити статтю К.С. Брензович «Регіональний вимір зовнішньої торгівлі

послугами України», де визначено загальні особливості розвитку зовнішньої торгівлі послугами України та проведено аналіз абсолютних та відносних показників, що характеризують участь регіонів України у процесах на світовому ринку.

Також цікавою є робота Л.М. Матросової та Л.О. Пруднікової «Аналіз методик оцінки соціально-економічного розвитку регіонів», де розглядаються переваги та недоліки різних наукових методів оцінки показників соціально-економічного розвитку регіону, а також стаття В. Лапшина та В. Кузніченко «Зовнішньоторговельна діяльність регіонів України», в якій проведено багатомірний аналіз стану міжнародної торгівлі в регіонах України. Визначено показник розвитку кожного регіону і проведено їх ранжування. Побудовані нелінійні структури розвитку регіонів, на основі яких можуть бути сформовані кластери регіонів з урахуванням динаміки торговельної та іншої економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу. В офіційній статистиці формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження щодо зовнішньої торгівлі товарами здійснюється на основі даних митних декларацій.

З метою забезпечення відповідного охоплення одиниць та репрезентативності даних за показниками спостереження протягом звітного року здій-

снюється актуалізація сукупності статистичних одиниць за формами №5-ЗЕЗ «Звіт про експорт (імпорт) товарів, що не проходить митного декларування» щомісячно та за формою №14-ЗЕЗ «Звіт про придбання (продаж) товарів для забезпечення життєдіяльності транспортних засобів, потреб пасажирів та членів екіпажу» – щокварталу [8]. Регіональні управління статистики уточнюють інформацію за цими формами та направляють Держстату для актуалізації інформації.

Загалом зовнішня торгівля товарами є основною формою виявлення зовнішньоекономічних зв'язків України та важливим фактором формування і функціонування національної економіки.

Сучасний стан розвитку світової економіки характеризується підвищенням ролі регіонів, що виступають на світовому ринку не тільки як системний елемент національної економіки, але й як повноправний суб'єкт зовнішньоекономічних відносин. Роль того чи іншого регіону в зовнішній торгівлі визначається низкою факторів загальноекономічного та локального характеру. Якщо загальні напрями зовнішньої торгівлі країни та її позиція на глобальному ринку залежить від стратегічних орієнтирів держави (участь у міжнародних торговельних організаціях, стратегія державного сприяння розвитку конкретних галузей), то значення регіонів у реалізації зовнішньої торгівлі залежить також від можливостей території (географічного розташування, конкурентоспроможності підприємств в галузі, що виробляє продукцію на експорт) [2].

В офіційній статистиці починаючи з 2014 року регіональні обсяги експорту-імпорту товарів публікуються без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та частини зони проведення антитерористичної організації. Також у цих даних не враховуються не розподілені за регіонами поставки нафти сирової та газу природного.

У загальному обсязі експорту-імпорту товарів в Україні за 2015–2017 роки простежується динаміка, що наведена на рис. 1.

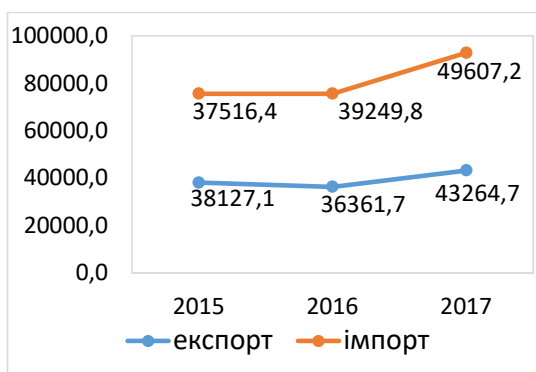

Рис. 1. Динаміка експорту-імпорту товарів в Україні за 2015–2017 рр.

Джерело: власні узагальнення автора за даними [4]

Виходячи з даних, висвітлених на рис. 1, можна сказати, що обсяги експорту товарів у 2016 році порівняно з 2015 роком скоротилися на 4,6%, а у 2017 році порівняно з 2016 р. – зросли на 19,0%. Це можна пояснити більш ефективною зовнішньою політикою в Україні в останні роки та певним збільшенням конкурентоспроможності вітчизняних товарів.

Натомість імпорт у 2016 році порівняно з 2015 роком зріс на 4,6%, а у 2017 році порівняно з 2016 р. – на 26,4%. З цього можна дійти висновку, що економіка України залишається імпортозалежною та не задовольняє свої внутрішні потреби власним виробництвом.

Угода про зону вільної торгівлі відкриває для України значні можливості для розвитку експортно-імпоротної діяльності у регіонах. Міжнародна торгівля є важливою складовою частиною економіки будь-якої держави, яка залежить від внеску та взаємодії всіх регіонів країни. Тому дослідження показників експорту-імпорту товарів в регіонах країни, безперечно, є актуальним [5].

Експорт товарів за регіонами України розподіляється нерівномірно і, відповідно, має непропорційну структуру.

Для наочності наведення даних під час аналізу вибрано області, обсяг експорту та імпорту яких перевищує 1 млрд. дол. США.

З даних, наведених на рис. 2, можна дійти висновку, що найбільшу частку в загальному обсязі експорту України займає місто Київ (22,9% у 2015 році, 23,6% у 2016 році та 22,5% у 2017 році), а найменшу – Вінницька область (2,2% у 2015 році, 2,7% у 2016 році та 2,8% у 2017 році).

У 2017 році порівняно з 2016 роком найбільше зростання обсягів експорту спостерігалось у Запорізькій області – на 30,0% (688,1 млн. дол.) та Полтавській області – на 29,8% (428,5 млн. дол.). Найменше зростання у 2017 році порівняно з 2016 роком спостерігається у Київській області – на 2,5% (43,3 млн. дол.).

Для повної картини зовнішньої торгівлі за регіонами розглянемо імпорт товарів за 2015–2017 роки (рис. 3).

З даних, наведених на рис. 3, можна дійти висновку про те, що імпорт нерівномірно розподілений між регіонами України.

Найбільшу частку в загальному обсязі імпорту України з наведених областей займає місто Київ – 45,9%, а найменшу – Полтавська область (2,7%).

Щодо зростання обсягів за областями, то найбільше зросли обсяги імпорту до Донецької області – на 83,1% (923,1 млн. дол.), Полтавської області – на 36,4% (307,0 млн. дол.) та Дніпропетровської – на 33,9% (1166,0 млн. дол.), найменше зростання спостерігалось у Харківській області – на 8,7% (129,9 млн. дол.).

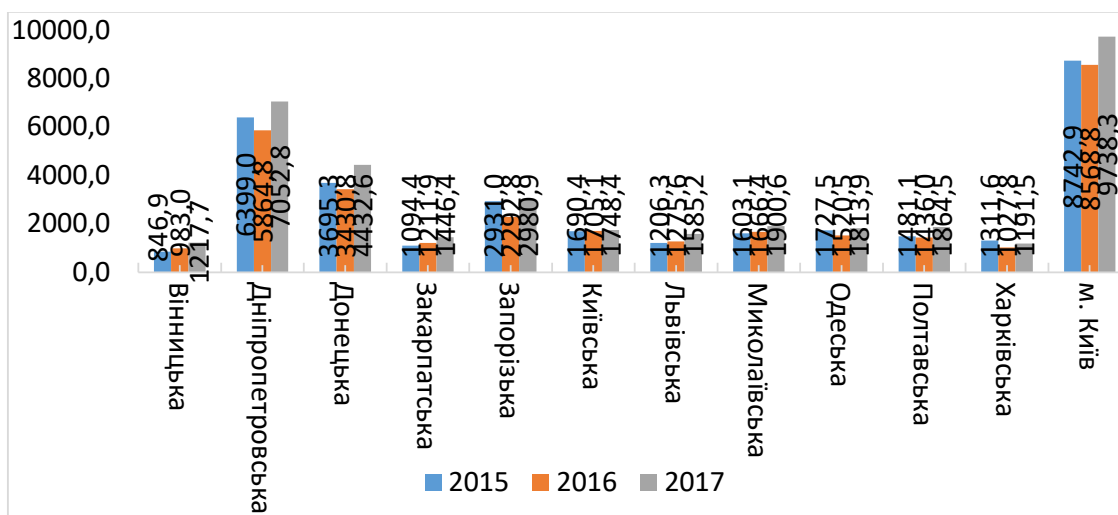

Рис. 2. Динаміка експорту товарів за окремими регіонами України у 2015–2017 рр.

Джерело: власні узагальнення автора за даними [4]

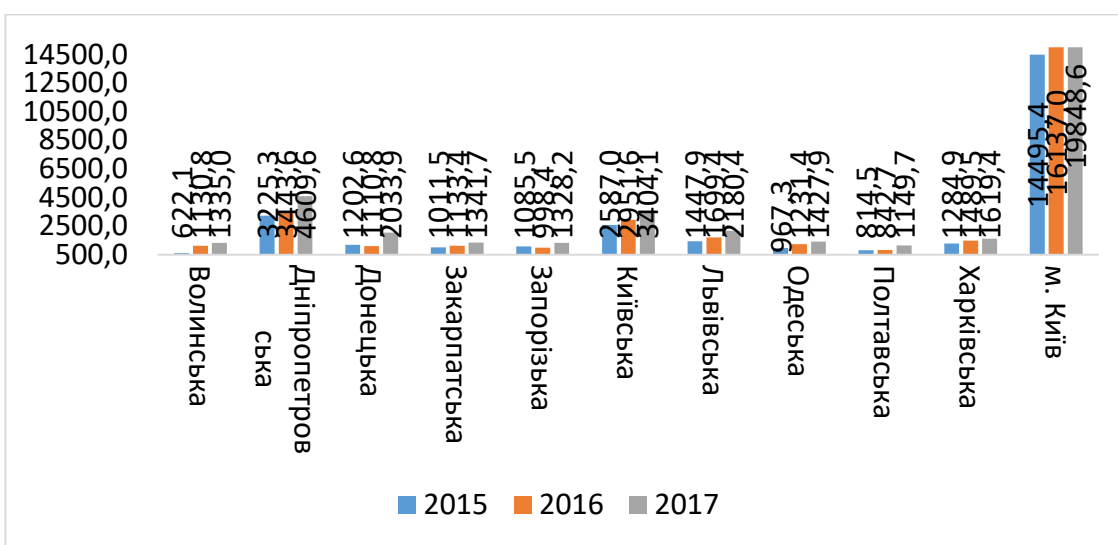

Рис. 3. Динаміка імпорту товарів за окремими регіонами України у 2015–2017 рр.

Джерело: власні узагальнення автора за даними [4]

З цього можна дійти висновків про те, що економіка України залишається імпортозалежною та не може забезпечити себе власним виробництвом.

В загальному підсумку можна сказати, що і в експорті, і в імпорті товарів основне місце належить місту Києву, що можна пояснити великою кількістю промислових підприємств та дрібних торгових точок, найбільшою кількістю населення з усіх регіонів України та розвинутою інфраструктурою.

Висновки з проведеного дослідження. Для ринкових умов важливим завданням є оцінка соціально-економічного розвитку країни та її регіонів. Для цього розвитку необхідні повні та достовірні дані про соціально-економічний стан регі-

ону, його перспективи, можливості. Без наявності таких даних неможливо розробити стратегію розвитку регіону або подолати диспропорційність його розвитку [1].

Проблемою регіонального аналізу показників зовнішньої торгівлі товарами є те, що джерелом інформації для розрахунку цих показників є тільки офіційні статистичні дані, без урахування «тіньового сектору», що в принципі не дає повної картини здійснюваної діяльності.

Отже, регіональний дисбаланс зовнішньої торгівлі товарами впродовж досліджуваного періоду залишається незмінним.

Загальні обсяги експорту та імпорту товарів у 2017 році порівняно з 2016 роком зростають.

З наведених областей в експорті найбільшу частку займає місто Київ, а найменшу – Вінницька та Харківська області. В імпорті місто Київ залишається лідером, а найменше продукції ввозиться до Полтавської області.

Таке становище міста Києва як в експорті, так і в імпорті можна пояснити тим, що в столиці виробляється багато якісної та високотехнологічної продукції, яка відправляється на експорт, водночас для задоволення внутрішніх потреб продукція імпортується з-за кордону.

Для вирішення проблем диспропорційності розподілу експорту та імпорту між регіонами України доцільно розпочати з перерозподілу фінансових ресурсів від найбагатших регіонів до найбідніших з метою покращення їхнього розвитку та торговельного потенціалу, а також для підсилення виробничих можливостей та збільшення технологічності виробництва.

Щодо даних з експорту та імпорту товарів, то для покращення аналізу є потреба в тому, щоб вхідна інформація містила не тільки офіційні дані, а й реальні дані (з урахуванням тіньового сектору). Необхідно використовувати узагальнюючі показники соціально-економічного розвитку для відображення повної та реальної картини розвитку регіонів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аналіз методик оцінки соціально-економічного розвитку регіонів / Л.М. Матросова, Л.О. Пруднікова // Економічний вісник Донбасу. 2008. № 3. С. 69–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2008_3_12

2. Брензович К.С. Регіональний вимір зовнішньої торгівлі послугами України. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/>

3. Далик В.П., Дуляба Н.І. Зовнішня торгівля України: реалії та перспективи розвитку/ В.П. Далик, Н.І. Дуляба. Науковий вісник Ужгородського університету – випуск 7 частина 1, 2016 с. 110–113. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12507/1>

4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Зовнішньоторговельна діяльність регіонів України В. Лапшин, В. Кузнichenko // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2016. № 2. С. 54–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2016_2_7

6. Ключевська А. Зовнішньоторговельні відносини України в контексті вибору її інтеграційного вектора/ А. Ключевська// Дослідження міжнародної економіки: Збірник наукових праць Випуск 2 (67), 2011 рік с. 185–192. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/25219/16-Kluchevska.pdf?sequence=1>

7. Кущенко ОІ. Статистична оцінка зовнішнього ринку України / О.І. Кущенко// URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/12732/2/Statistical_estimation.pdf

8. Методологічні положення статистики зовнішньої торгівлі України товарами від 07.12.2006 року. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2006/588/metod.htm

9. Поглиблення відносин між Україною та ЄС. Що, чому, як? // за заг. ред. М. Емерсон, В. Мовчан // Центр європейських політичних досліджень, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2016.

10. Регіональна економіка: підручник для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗ. Затверджено МОН / Качан Є. П. К., 2011. 670 с.